

Tereza Outratová,

Subject-verb concord and pronominal reference after collective nouns in British and American English

Shoda a odkazovací prostředky po kolektivech v britské a americké angličtině

Bakalářská práce

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Praha, srpen 2013

Posudek vedoucí práce

Předložená bakalářská práce zkoumá rozdíly mezi britskou a americkou angličtinou v působnosti gramatického a nociónálního principu shody u slovesného tvaru a odkazovacích výrazů v případě podmětů realizovaných kolektivy. Podle popisů v gramatikách britská angličtina používá singulárních a plurálních tvarů jak u odkazovacích výrazů, tak u finitního slovesa, a to podle pojetí kolektiva jako jednotky nebo skupiny jednotlivých osob. Naproti tomu v americké angličtině je nociónální princip shody popisován jako faktor obvykle působící pouze u odkazovacích výrazů. V důsledku toho může ve větách majících v dosahu finitního slovesa odkazovací výraz dojít k rozporu mezi singulárním tvarem slovesa a plurálním tvarem odkazovacího prostředku.

Tuto otázku autorka zkoumá na dvou skupinových kolektivech, *family* a *staff*, zvolených na základě jejich vysoké frekvence. Výzkumný materiál tvoří 100 dokladů rovnoměrně čerpaných z Britského národního korpusu a Korpusu současné americké angličtiny. Při excerpci materiálu autorka vycházela z celkového počtu prostředků, na nichž se projevuje shoda, tj. úhrnu finitních sloves a odkazovacích výrazů. Tímto postupem mohla být ovlivněna srovnatelnost počtu slovesných tvarů v britském a americkém souboru, což je primární předmět výzkumu, neboť pouze v případě slovesného tvaru se princip shody v obou variantách angličtiny výrazně liší. Odkazovací prostředky se v tomto směru chovají v obou variantách stejně. Jelikož však převážnou většinu dokladů ve všech subkorpusech tvořily věty demonstrující slovesné tvary, celkový počet slovesných tvarů se v britském a americkém korpusu podstatně nelišil a mohl tedy sloužit jako podklad pro srovnání: v britských dokladech 43 slovesných tvarů (22 *family*, 21 *staff*), v amerických 42 (19 *family*, 23 *staff*).

Jak při korpusové excerpci výzkumného materiálu, tak při jeho analýze autorka použila odpovídající metodologie vedoucí k relevantním výsledkům. Kvantitativní údaje jsou názorně předloženy formou grafů, méně přehledné je uspořádání v tabulkách.

V případě britské angličtiny výsledky autorčina výzkumu potvrdily obvyklý popis shody po kolektivech: sloveso a odkazovací prostředky jsou v singuláru, je-li kolektivum chápáno jako jednotka, v plurálu, jde-li o skupinu jednotlivých osob. Nociónální princip se výrazně více uplatnil u substantiva *staff*. V případě americké angličtiny studie přináší nová zjištění. Zatímco u substantiva *family* se sloveso v plurálu vyskytlo zřídka, u substantiva *staff* byl plurální tvar slovesa dost častý. V obou variantách rozdíly mezi výsledky působnosti gramatického a nociónálního principu shody u zkoumaných kolektiv vyplývají z jejich odlišné sémantiky, která je příznivěji disponována ke kolektivnímu pojetí v případě substantiva *staff*. Různý význam zkoumaných kolektiv autorka vysvětluje nejen na základě slovníkových definic a sémantické klasifikace kolektiv J. Algea, nýbrž v jednotlivých případech zkoumá i sémantiku predikátu a celého větného kontextu. V případech singulární shody v americkém vzorku si klade otázku, v kterých dokladech by byla v britském pojetí možná shoda podle smyslu. Velmi pěkný výklad předkládá u jediného příkladu plurální shody kolektiva *family* v americkém vzorku (1/s.50 *Family don't kill family*). Pozornost též věnuje případům, v nichž je kolektivum determinováno kvantifikátorem: všechny, které se vyskytly, *all*, *many*, *several*, disponují zkoumaná substantiva ke kolektivnímu pojetí, avšak jen *all*, které je z hlediska spojovatelnosti se singulárem a plurálem neutrální, se vyskytlo i u *family*, kdežto *several* a

many pouze u *staff*, což opět svědčí o rozdílech v sémantické struktuře, srov. rozdíl mezi *many / several staffs* - *many / several staff* x *many / several families* - **many / several family*. Oba tyto aspekty naznačují relevantní směry dalšího výzkumu.

Vzhledem k malému rozsahu výzkumného vzorku autorka z vlastní iniciativy shromáždila kontrolní vzorek, omezený na výskyt tvarů *have* a *has*. V tomto vzorku byl zjištěn v obou variantách výrazně nižší výskyt plurálu: v americkém vzorku se u *family* vyskytl jen singulár a u *staff* byl výskyt plurálu o polovinu nižší než ve výzkumném vzorku. Také v britské angličtině byl u obou substantiv plurál řidší, výrazněji u *family* než u *staff*. Ačkoliv je průkaznost kontrolního vzorku omezená, v podstatě potvrdil platnost obvyklých popisů chování kolektiv a rozdílnost jejich chování vyplývající z různé sémantiky. V případech lexikálního užití připisujícího podmětu roli posesora použití slovesa *have* opět vytyčuje otázku vlivu sémantiky predikátu na kolektivní / jednotkové pojetí.

Dotazy a poznámky k jednotlivostem:

1. Kolik bylo odkazovacích prostředků celkem? Proč jsou některé ze zcela obdobných dokladů odkazovacích prostředků řazeny mezi samotné pronominální odkazy (ex 3/s.51 ... *I met my host family, the first of three families I stayed with. Their home is ...*), jiné mezi konstrukce s více prostředky vyjadřujícími číslo (ex 2/s.52: *I think my family has been a big influence. Their support ...*)? V obou případech je odkazovací výraz v jiné větě. Druhý doklad jsou dva různé doklady: v první větě slovesná shoda, v druhé pronominální odkaz.
2. Dotaz k s. 14/1-3: kolik podmětů je ve větě *No one except his own supporters agree with him*? Obecně kolik podmětů může věta mít? Čeho se týká proximity principle?
3. Dotaz k s. 35: Co se rozumí formulací *In some constructions family has non-generic reference*? Z dokladů jasně vyplývá, že *family* se vyskytuje v generické referenci spíše výjimečně, převážná většina dokladů ilustruje negenerickou, většinou určitou referenci.
4. Dotaz k s. 35 a 36: *What also plays a role is the animacy of the noun. His family is then perceived as an animate organism*. Co se míní rolí, kterou hraje životnost? Nacionální princip shody se uplatňuje u jiných než životných kolektiv?
5. Dotaz k s. 24/1-3zd: Co se míní formulací "For the purpose of relevance of the sample there has been an attempt to search specifically for a head noun in a sentence as for example a collective noun converted into an adjective would be irrelevant..." Head noun řídící jméno je prvek které syntaktické roviny? Kolik head nouns může věta obsahovat? Je to stejné jako v případě podmětu? Tabulky 8.1 a 8.2 v apendixu mají 24 dokladů; doklady 8.1/21 a 8.2/4, které obsahují kolektivum ve dvou různých klauzích, měly být rozděleny na dva.
s. 48: ad verbal agreement: úvodní věta indikuje 13 případů slovesné shody, v tabulce je total 14; shodou je zřejmě míněn jen singulár, ale pak mělo být řečeno, že jde o gramatickou shodu, neboť po kolektivech je shoda jak singulárová (gramatická), tak plurálová (nacionální)
s. 55, ex 5: *what staff means*: příklad není relevantní, neboť jde o metajazykové užití: *mean* zde neznamená "co si myslí / co má na mysli personál," nýbrž "co znamená personál"
s. 56 ex 2 a 5: do dokladů nepatří: ex 2 má shodu podle *80 to 85 per cent* a v ex 5 je sloveso, konatel jehož děje je *family*, ve tvaru holého infinitivu ve funkci doplňku předmětu.
Jazyk práce je v celku na dobré úrovni, některé chyby jsou v členech (např. v abstraktu *theoretical background*, s. 10 *collective noun*, s. 12 *particular feature* (v citátu ze CGEL), s. 67; v slovosledu *also* a *already* (např. na s. 16, 54, 66) a v interpunkci, zejména konjunktů *however* a *moreover*.
České resumé neobsahuje výsledky kontrolního vzorku.

Závěr:

Předloženou práci hodnotím jako velmi zdařile splněný bakalářský úkol. Její pozitiva byla uvedena v předcházejících odstavcích, dotazy a poznámky se týkají jednotlivin a formálních nedostatků. Bakalářskou práci Terezy Outratové doporučuji k obhajobě a v závislosti na jejím průběhu ji předběžně klasifikuji známkou výbornou.

